

**ROGALAND
STATSADVOKATEMBETER**

INSPEKSJONSRAPPORT 2020

Sør-Vest politidistrikt

Innholdsfortegnelse

1	Sammendrag	4
2	Innledning	7
2.1	Valg av tema.....	7
2.2	Avgrensninger	8
3	Metode	9
3.1	Gjennomføring.....	9
3.2	Datagrunnlag.....	10
4	Statistikk og utvikling	11
4.1	Lokal statistikk	11
4.2	Kriminalitetsutvikling.....	12
4.3	Oppklaringsprosent.....	12
4.4	Saksbehandlingstid	13
4.5	Inndragning	14
4.6	Saker under behandling.....	14
4.7	Produksjon	17
5	Voldssaker	18
5.1	Overordnede resultater	18
5.2	Politiarbeid på stedet/initialfasen	19
5.3	Bevissikring	21
5.4	Avhør.....	23
5.4.1	Generelt.....	23
5.4.2	Avhør fornærmede.....	26
5.4.3	Avhør mistenkte/siktede.....	27
5.5	Etterforskningsledelse.....	28
5.6	Fremdrift.....	30
5.7	Påtale.....	31
6	Anbefalinger	33

*What we can learn is often a more useful question than
"Who is to blame"*
Independent Police Complaints Commission, UK

1 Sammendrag

I kapittel 2 gjennomgås bakgrunnen for inspeksjonen, hva som har vært tema for årets inspeksjon, samt de avgrensninger som er gjort tematisk og i antall saker som ble gjennomgått.

I kapittel 3 gjøres rede for hvilken metode som ble brukt, og nærmere om datagrunnlaget for våre konklusjoner og vurderinger. Vi har valgt en tilnærming hvor de undersøkte straffesakene, med underliggende måleparametre, vurderes opp mot kriteriene "tilfredsstillende" eller "adekvat". Vurderingen opp mot disse kriteriene vil nødvendigvis bli noe skjønnsmessig, men er valgt i mangel av et mer presist verktøy. Dette er også metoden som er benyttet ved nasjonale kvalitetsundersøkelser og tidligere inspeksjoner.

Det ble bygget opp en database i Microsoft Access hvor spørreskjema ble laget knyttet til de enkelte tema. I utgangspunktet var det tiltenkt å supplere saksgjennomgangen med intervjuer, men dette måtte utstå på grunn av pandemien.

Kapittel 4 gir en oversikt over statistiske opplysninger om politidistriktets straffesaksbehandling, herunder kriminalitetsutviklingen. Tallene er hentet fra politidistriktets egne systemer for rapportering. Den totale saksbehandlingstiden har gått noe opp, men ikke signifikant. Det kan synes som om trenden flater ut.

Politidistriktet har klart å redusere den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for voldssaker med frist signifikant, men klarer fremdeles ikke å nå målet. Distriktet klarer imidlertid å nå målet på 42 dager for U-18 sakene.

Antall saker under behandling ligger fremdeles på et høyt nivå, men er synkende. Det kan synes som om politidistriktet fremdeles har utfordringer knyttet til å avslutte de eldste sakene.

Produksjon av O40 koder er fallende, men samsvarer med nedgangen i sakstilfanget, og er slik sett som forventet.

Kapittel 5 tar for seg våre undersøkelser knyttet til voldssaker med frist. Vi gjennomgikk 58 saker som var anmeldt i perioden 1. juli 2019 til og med 31. desember 2019 og per 9. januar 2020 var påtaleavgjort.

Sammenfatningsvis var funnene ved inspeksjonen i all hovedsak som ventet, og i det store bildet uten markante avvik i negativ eller positiv forstand. Det kan vi si ut fra våre erfaringer med den løpende straffesaksbehandlingen av saker fra Sør-Vest politidistrikt.

Mange av sakene vi har gjennomgått gjaldt "utelivsvold", typisk vold med begrenset kroppsskade, og med kjent åsted i en av byene i politidistriktet, gjerne med vitner til stede. Det store flertallet av sakene ble anmeldt til politiet innen 1 døgn etter at hendelsen fant sted. Det var oppgitt gjerningsperson ved oppstart i de fleste tilfellene, noe som får stor betydning for hvordan etterforskningen legges opp. Det gir politiet et godt utgangspunkt for bevissikring av

tidsnære bevis, og ulike former for tekniske spor fra kameraovervåkning osv. Av de 58 sakene var det utferdiget tiltale i 20 av dem og det var dom i 12 saker

Det er vårt inntrykk at politiet tilpasser etterforskningsinnsatsen til sakens alvor og kompleksitet på en god måte. Som et generelt positivt trekk ved undersøkelsens funn kan det fremheves at når politiet først gjennomførte et etterforskingsskritt, skjedde dette som regel med tilfredsstillende kvalitet.

Gjennomgangen av saker viste at det jevnt over gjøres mye godt politiarbeid i den innledende del av etterforskningen av voldssakene. Arbeidsformen med politiarbeid på stedet (PPS) synes å fungere etter intensjonen, og ser ut til å ha gitt etterforskningen i den innledende fasen et løft i forhold til tidligere. Sammenliknet med funn i Kvalitetsundersøkelsen av 2018¹ ser vi en klar forbedring på flere punkter.

Når det gjelder bevissikringen vurderer vi resultatene som rimelig bra. Vårt inntrykk er at politiet gjennomgående tar foto av fornærmede skader, utarbeider tilstrekkelige fotomapper, beskriver fornærmede og mistenktes ruspåvirkning, samt har stort fokus på å sikre eventuelle overvåkingsvideoer av voldshendelsen. I de mer alvorlige sakene foretas det sikring av åsted og utarbeides fotomappe av åstedet allerede under initialfasen. Det gjelder likevel ikke utelivssakene. Innhenting av relevante journaler for dokumentering av fornærmedes skader er også gjennomgående godt ivaretatt.

Politiet kan bli bedre på å klarlegge om det kan være mulige elektroniske spor fra åstedet og sikre seg disse, som opptak av lyd eller bilde fra mobilkamera til for eksempel vitner. Det vil ofte være et enkelt etterforskingstiltak, samtidig som denne type bevis kan inneholde materiale med stor bevisverdi. Når det gjelder den etterfølgende rapporten om gjennomgang av materialet på mobiltelefoner eller sosiale media er denne i for mange saker ikke dekkende eller hensiktsmessig utformet for påtalemyndighetens og rettens bruk.

På samme måte kan politiet bli bedre til å søke innhentet og til å sikre rusmiddelundersøkelse av mistenkte og lydlogger fra samtaler med nødetater

Hovedinntrykket etter gjennomgang av politiavhørene er at politiet i tilstrekkelig grad belyser eller forsøker å få belyst sentrale tema. Det er derimot ikke gode nok resultater når det gjelder spørsmål til fornærmede eller mistenkte om det er vitner som ønskes avhørt, eller om det er andre etterforskingsskritt som ønskes utført. Et overraskende funn er den omfattende bruk av telefonavhør ved avhør av sentrale vitner som kan forventes å måtte gi forklaring til retten. Det er i strid med retningslinjene i riksadvokatens rundskriv.

Valget av avhørsform (kronologisk/tematisk/kombinasjon av dette) i sakene vi gjennomgikk var adekvate i forhold til påtalemyndighetens bruk av avhørsrapportene. Derimot manglet tidshenvisninger i avhørsrapportene til hvor i lydfilen sentrale opplysninger/tema er omhandlet. Det manglet også lagring i mediebanken av avhør i 16 av sakene, noe som utgjør over 25 prosent av sakene. Dette er et for høyt antall saker.

¹ Statsadvokatenes kvalitetsundersøkelse "voldssaker med frist" 2018

I voldssakene var det i overveiende grad benyttet etterforsningsplaner i form av saksnotat, som er fornuftig for mindre omfattende saker. Vi så allikevel en tendens til at sakene kunne ha profitert på bruk av mer gjennomtenkte etterforsningsplaner, idet etterforskningen ikke fremsto som tilstrekkelig formålsstyrt i 35 prosent av sakene. Dette berodde hovedsakelig på at ikke alle relevante vitner var avhørt, og at det var mangler ved bevissikringen av sosiale medier, telefoner mv.

Vårt inntrykk er at FSI i stor grad bidrar i etterforskningen av voldssaker.

Når det gjelder etterforsningsledelse er det vanskelig å angi om operasjonssentralen og FSI leder etterforskningen i innledningsfasen. Dette kan skyldes manglende notoritet. Vi fant videre at påtalemyndigheten ikke hadde tilstrekkelig notoritet vedrørende sin ledelse av etterforskningen i flertallet av sakene.

Det var kun 12 saker hvor det ble påvist liggetid, dvs. total inaktivitet i mer enn 30 dager. De aller fleste sakene overholdt den lovpålagte saksbehandlingstiden. Kun 17 prosent av sakene overholdt ikke tidsfristen. Det var ingen av sakene med manglende fremdrift hvor dette skyldes hensynet til kvalitet i etterforskningen.

Det påtalearbeidet som er utført i sakene er i det alt vesentlige adekvat og godt. Det var kun et fåtall av saker hvor det ikke var skriftlig beslutning om bruk av tvangsmidler. Alle saker hvor det var tatt ut tiltale var oversendt retten innen rimelig tid. I halvparten av sakene som var oversendt statsadvokaten til avgjørelse inneholdt ikke påtegningen nødvendige opplysninger.

I 3 av 12 saker fulgte ikke retten påtalemyndighetens anførsler i tiltalen, dvs. dommen endte med nedsubsumsjon eller frifinnelse. I 7 av 12 saker fulgte heller ikke retten aktors påstand ift straffeutmåling, det gjaldt også saker hvor retten frifant. Dette tallet synes noe høyt, men det skal bemerkes at det baserer seg på et lite saksantall.

I kapittel 6 har vi tillatt oss å angi noen anbefalinger som vi mener politidistriktet bør ha særlig fokus på i den videre utviklingen av straffesakskjeden.

2 Innledning

Rogaland statsadvokatembeter har Sør-Vest politidistrikt som sitt underliggende politidistrikt. Sør-Vest politidistrikt består av tidligere Rogaland og Haugaland og Sunnhordland politidistrikt. Sammenslåingen av de to politidistriktene ble utført 1. januar 2016.

Inspeksjonen ble i år gjennomført fra 16. mars til 3. april og ble utført av statsadvokatene Folke Åmlid og Oddbjørn Søreide. Rapporten ble skrevet i ukene etter påske, 14. til 24. april. Det er som alltid en vanskelig øvelse å angi både ressurser og tid som trengs for å gjennomføre en kvalitativ god inspeksjon. I år har inspeksjonen vært særlig krevende på grunn av pandemi-situasjonen. Begge statsadvokater har gjennomført inspeksjonen ved hjemmekontor. Dette har latt seg gjøre i og med at inspeksjonen også i år ble gjennomført digitalt (se metode). Men situasjonen har medført at inspeksjonens tema og omfang har måttet bli begrenset. Det vises her til kapittelet om metode.

Inspeksjonen ble gjennomført med velvilje og bistand fra politidistriktet. Påtaleledelsen har vist interesse for det arbeidet som vi har utført, og bidratt positivt til de undersøkelsene som vi har ønsket gjennomført.

Hensikten med inspeksjonen er først og fremst at statsadvokatene skal kunne danne seg et grunnlag for den videre fagledelsen av politidistriktet. Inspeksjonen gir også statsadvokaten viktig informasjon om politidistriktets organisering og virksomhet knyttet til straffesaksbehandlingen. Og sist, men ikke minst, håper vi at inspeksjonen kan gi nyttige innspill hva gjelder en effektiv straffesaksbehandling med høy kvalitet.

Idet inspeksjonen skal danne et grunnlag for den videre fagledelsen av politidistriktet har vi i år, som for 2019, valgt å flytte inspeksjonstidspunktet til vinteren/våren i stedet for sommer/høst. Inspeksjonen må også sees i sammenheng med statsadvokatenes kvalitetsundersøkelse for 2020 som i stor grad omhandler de samme tema, da innenfor sakskategorien voldtekt.

2.1 Valg av tema

Som tidligere år har vi valgt konkrete tema for inspeksjonen. Hovedtema for årets inspeksjon var voldssaker med frist. Temaet ble valgt for å følge opp Kvalitetsundersøkelsen fra 2018. I tillegg ble det angitt i innkallingen til politidistriktet at det var ønskelig å se nærmere på restansesituasjonen, iom at politidistriktet historisk sett har hatt en del utfordringer knyttet til restanser. Dette temaet er i liten eller ingen grad berørt i rapporten på grunn av pandemi-situasjonen. Men temaet vil bli berørt under kapittel 4 statistikk og utvikling.

Det tredje tema for inspeksjonen var ment å følge opp statsadvokatenes anbefalinger i inspeksjonsrapporten for 2019. På grunn av pandemisituasjonen har vi heller ikke hatt anledning til å følge opp de anbefalingene som ble gitt i inspeksjonsrapporten for 2019. Ut fra den skriftlige redegjørelsen fra politidistriktet, ser vi imidlertid at politidistriktet har valgt å følge opp de fleste av anbefalingene som ble gitt. Dette finner vi gledelig idet vi mener at dette kan bidra til høyere kvalitet og effektivitet i straffesakskjeden. Det vitner også om et politidistrikt

med god kultur for endring og læring, og gir gode forutsetninger for utvikling av straffesakskjeden.

2.2 Avgrensninger

Statsadvokatene har valgt å inspisere politidistriktet under ett. De funn og vurderinger som rapporten gir uttrykk for gjelder dermed politidistriktet samlet sett. Statsadvokaten er klar over at det eksisterer forskjeller internt mellom seksjoner og avdelinger i politidistriktet, men mener det er opp til politidistriktet selv å organisere og strukturere straffesaksbehandlingen slik at det blir mest mulig likt, uavhengig av hvor etterforskningen skjer.

3 Metode

Vår kompetanse og ekspertise knytter seg til straffesaksbehandlingen. Det er gjennom behandling av enkeltsaker og aktorering av straffesaker for domstolene vår erfaring og kompetanse er bygget opp. Det er derfor naturlig for oss å velge en tilnærming som ligger nærmest vår ekspertise, nemlig vurdering av straffesaker ved dokumentgjennomgang. Vår analyse og vurdering er, som alltid, sterkt forankret til riksadvokatens føringer om en effektiv straffesaksbehandling med høy kvalitet².

Effektivitet lar seg noenlunde enkelt måle ved tid medgått til etterforskningen generelt og de enkelte etterforskingsskritt, sammenholdt med sakens alvor og omfang. Større utfordringer knytter det seg til måling og vurdering av kvalitet. Høy kvalitet i straffesaksbehandlingen lar seg relativt enkelt beskrive, men lar seg vanskelig måle. Vi har valgt en tilnærming hvor enkelte deler eller elementer i straffesakene er vurdert opp mot kriteriene "tilfredsstillende" eller "adekvat". Vurderingen er nært forbundet med den enkelte statsadvokats erfaring og ekspertise innenfor straffesaksfeltet, men må nødvendigvis bli noe skjønnsmessig. Innenfor straffesaker av samme type eller kategori har vi sammenholdt vurderingene i kvantifiserbare tall, som vi mener kan si noe om kvaliteten på etterforskningen generelt.

Vi er klar over de begrensninger denne metoden medfører, men i mangel av et mer presist målingsverktøy har vi måttet nøye oss med denne tilnærmingen. Denne metoden er også benyttet ved de to siste inspeksjonene, samt ved statsadvokatenes nasjonale kvalitetsundersøkelser³, og må derfor anses som noenlunde etablert og gjennomprøvd.

3.1 Gjennomføring

For å standardisere gjennomgangen av straffesakene som ble valgt ut, ble det utarbeidet flere kontrollskjema knyttet til sakstyper eller saker med konkrete avgjørelseskoder. Disse skjemaene ble så gjennomgått i fellesskap for å forsøke å skape en omforent forståelse av kontrollpunktene, og hva som skulle til for å konkludere med begrepet adekvat eller tilfredsstillende. I gjennomgangen av saker ble det også utarbeidet egne notater knyttet til saksnummer for supplerende undersøkelser eller gjengivelse i denne rapporten.

Sakene ble innhentet digitalt ved at distriktet oversendte etterspurte lister over saker i excel-format. Sakene ble så gjennomgått ved bruk av BL. Ved gjennomgang av etterforskningsplaner ble disse gjennomgått i de respektive datasystemer der de er å finne, eksempelvis i Indicia.

I vår gjennomgang av sakene ble det benyttet databasesystemet Microsoft Access. Databasen ble så eksportert til Excel, hvor de kvantifiserbare data ble systematisert i tabeller og grafer som er benyttet i denne rapporten. Det ble opprettet en database hvor både tabell og spørreskjema inngår, og det ble dermed mulig, til forskjell fra tidligere år, å bryte ned tallene til både enkelte GDEer, men også på den enkelte påtalejurist. Dette er likevel ikke gjort i det store og hele, fordi formålet med inspeksjonen er å gjennomføre en inspeksjon av politidistriktet, og fordi ved å foreta en nærmere analyse blir tallmaterialet mye mindre og dermed ikke nødvendigvis representativt. Vi har ved noen anledninger sett på om enkelte GDEer skiller seg markant ut fra de øvrige. I den grad det er gjort er det kommentert.

² Riksadvokatens rundskriv nr. 1/2020 – Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2020 samt øvrige rundskriv som omhandler kvalitet i straffesaksbehandlingen.

³ Kvalitetsundersøkelsen i 2016 og 2018 og 2020

I forkant av inspeksjonen ble det også bedt om en kort redegjørelse fra politidistriktets ledelse vedrørende spesielle tema.

Som bakteppe er også vår alminnelige oppfatning og vurdering knyttet til enkeltsaksbehandling. I den grad det er relevant, er disse erfaringene og synspunktene trukket inn i den nærmere vurderingen av kvaliteten på enkeltområdet. Dette er gjort for å kunne sette våre konkrete funn i perspektiv og sammenheng med den øvrige saksbehandlingen, og har i så måte influert vurderingene, men ikke vært styrende.

For å supplere saksgjennomgangen, redegjørelsen og vår alminnelige erfaring fra enkeltsaksbehandling var det også tiltenkt, som tidligere år, å gjennomføre intervjuer med aktører i strafferettspleien i politiet. Selv om vi tidligere har hatt svært god erfaring med disse intervjuene, så har disse på grunn av pandemisituasjonen måttet utgå.

Funnene i inspeksjonen ble gjennomgått med påtaleledelsen i distriktet.

3.2 Datagrunnlag

Hovedtema for årets inspeksjon er voldssaker med frist. Det ble innhentet alle saker registrert i perioden 1. juli 2019 til og med 31. desember 2019 og som per 9. januar 2020 var påtaleavgjort. Listen omfatter statistikkgruppene 1752 Grov kroppskrenkelse, 1754 Kroppsskade og 1755 Grov kroppsskade, og utgjorde i alt 66 saker. Av denne listen ble 8 saker tatt ut, fordi de av ulike årsaker ikke var egnet for gjennomgang.

I spørreskjemaene som er benyttet til undersøkelsen er det ikke sondret mellom påtaleavgjørelser som regnes som oppklaring/ikke-oppklaring av saken, eller påtaleavgjørelser som ikke tas med i beregningen av oppklaringsprosent i politiets STRASAK-database. Det kan derfor ikke foretas en direkte sammenligning med politiets statistikk for oppklaringsprosent.

I tillegg ble det oversendt en redegjørelse fra politidistriktet som i det vesentlige knyttet seg til statsadvokatens anbefalinger i inspeksjonsrapport for 2019. Det ble også oversendt en redegjørelse for politidistriktets organisering av straffesaksbehandlingen.

På de punkter som det har vært mulig har vi sammenliknet våre funn med funn gjort i Kvalitetsundersøkelsen 2018.

4 Statistikk og utvikling

4.1 Lokal statistikk

I forhold til lokal statistikk er det verdt å merke seg at antall hovedforhandlinger og rettsdager knyttet til hovedforhandlinger går ned. Dette er det andre året på rad. Nedgangen siden 2017 er relativt sett markant. I så måte skiller politidistriktet seg fra den høyere påtalemyndighet, idet antall aktorater her er konstant og antall rettsdager går noe opp. ⁴ Distriktet skiller seg også fra det lokale statsadvokatembetet hvor antall aktorater og rettsdager har vært relativt konstant de siste to årene⁵.

Tallene for antall hovedforhandlinger må også sees i sammenheng med produksjon av 040 koder som har gått ned de siste årene (se kapittel 4.8). Imidlertid ser en at det er en økning i bruk av påtaleunntatelser sammenliknet med tidligere år. Det er ikke nødvendigvis negativt og kan ha en sammenheng med de anbefalinger som ble gitt av statsadvokatembetet i inspeksjonsrapporten for 2019, men også at det er igangsatt et prosjekt for nedbygging av restanser. Eldre mindre alvorlige saker vil naturlig nok generere en del påtaleunntatelser, både når større kompleks avgjøres, men også når restanser bygges ned.

Når det gjelder tall for hovedforhandlinger og antall rettsdager er disse tallene kontrollert opp mot tall fra domstolene og kan legges til grunn. Når det gjelder tall for fengslinger er disse basert på politijuristenes selvrappotering og det knytter seg derfor stor usikkerhet til disse tallene.

Kolonne1	2016	2017	2018	2019
Behandlingen av "egne" saker:				
Antall hovedforhandlinger	864	1333	1091	953
Rettsdager i "egne" saker:				
Hovedforhandlinger (rettsdager) **	1384	1789	1236	951
• Fengslingsmøter	526	1005	472	472
• Dommeravhør/tilrettelagte avhør	583	643	692	600
• Andre rettsmøter	348	64	181	80
• Totalt antall rettsdager	2756	3501	2291	2103
Fengslinger (inkl. kontorforretninger)³				

⁴ Riksadvokatens årsrapport for 2019

⁵ Årsrapport 2019 fra Rogaland statsadvokatembeter

• Førstegangsfengslinger	228	271	249	217
• Forlengelser	602	734	223	485
Tilståelsesdommer:				
Antall *	379	769	611	586
Oppnevningssaker:				
• Antall oppnevningssaker	71	76	76	88
• Antall rettsdager	146	136	154	173

4.2 Kriminalitetsutvikling

Kriminalitetsutviklingen skiller seg ikke signifikant fra resten av landet. Totalt antall lovbrudd er på vei ned. Det er verdt å påpeke at den største reduksjonen det siste året knytter seg til en nedgang i antall narkotikaovertrедelser. Nedgangen fra 2018 er på hele 30 prosent, som må sies å være markant.

Kriminalitetstype	2016	2017	2018	2019
Økonomi	2202	2074	2197	1957
Vinning	10533	9097	8472	8789
Vold	2808	2795	3069	3011
Seksuallovbrudd	586	641	709	627
Narkotika	4203	4180	4306	3018
Annet	11282	10712	11152	10827
LOVBRUDD TOTALT	31614	29499	29905	28229

4.3 Oppklaringsprosent

Det påpekes at oppklaringsprosenten er nedadgående for alle kriminalitetstyper. Men voldssaker med frist har en markant økning i oppklaringsprosenten.

Kriminalitetstype	2016	2017	2018	2019
Økonomi	24 %	31,70 %	42,40 %	23,80 %
Vinning	22,70 %	25,20 %	24,20 %	20,90 %
Vold	58,80 %	56,50 %	56,90 %	54,20 %
Seksuallovbrudd	62,40 %	56,30 %	55,90 %	53,40 %

Narkotika	81,10 %	80,40 %	77,10 %	73,90 %
Lovbrudd totalt	51,20 %	53,30 %	52,30 %	47,10 %

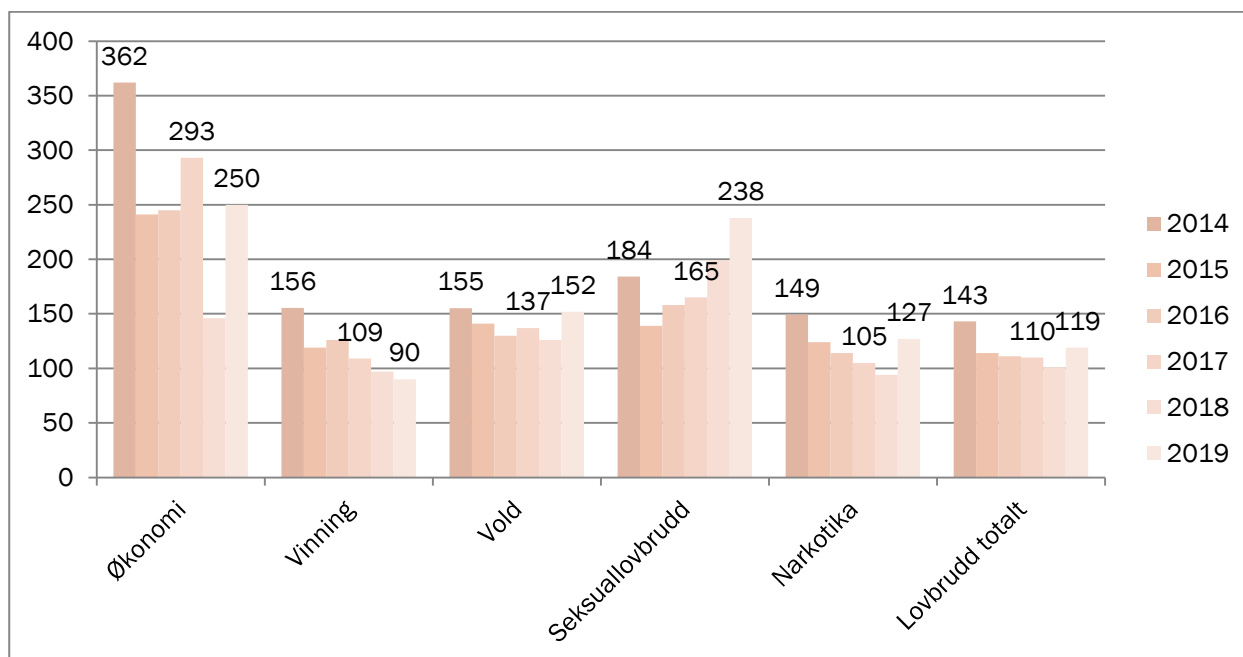
Statistikkgruppe	2016	2017	2018	2019
Voldssaker med frist	54,60 %	49,10 %	54,10 %	63,20 %
Fristsaker unge lovbytere	81,10 %	85,70 %	84,60 %	83,00 %

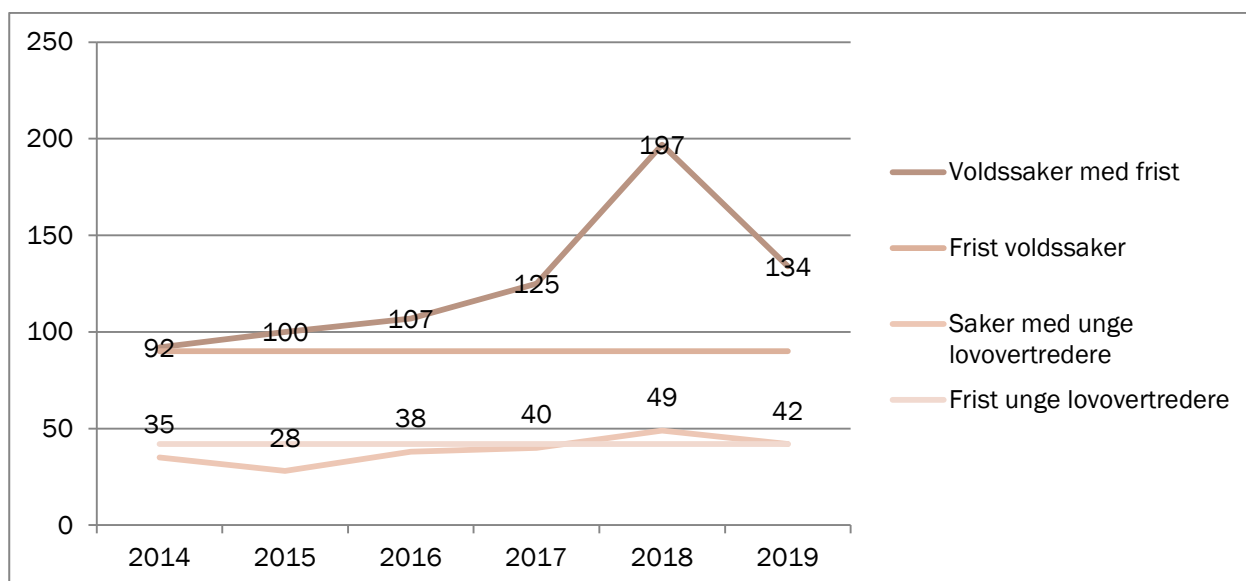
4.4 Saksbehandlingstid

Når det gjelder saksbehandlingstiden generelt er det verdt å merke seg at den totale saksbehandlingstiden samlet sett har en trend i nedadgående retning, selv om tallene gir en liten økning for 2019. Saksbehandlingstiden har gått markant opp for seksuallovbrudd, noe som gir grunnlag for bekymring. Det vises her til kvalitetsundersøkelsen 2020 som kan gi noen svar på årsakene til denne økningen.

Som tidligere år klarer ikke politidistriktet å overholde de lovpålagte fristene for saksbehandlingstid for voldssaker med frist. Selv om trenden er klart nedadgående gir det fremdeles grunn til bekymring at disse sakene ikke avsluttes innen den lovbestemte fristen. Om mulige forklaringer på dette vises det til kapittel 5 som gjelder gjennomgang av voldssaker.

Det bemerkes som positivt at distriktet klarer å overholde saksbehandlingsfristen for unge lovbytere.

4.5 Inndragning

Distriktet har hatt en positiv utvikling når det gjelder antall rettskraftige inndragninger. Selv om beløpet er svingende, gir tallene en klar indikasjon på at det er et bevisst forhold til bruk av inndragning i straffesaker og at det benyttes i flere og flere saker, noe som er positivt.

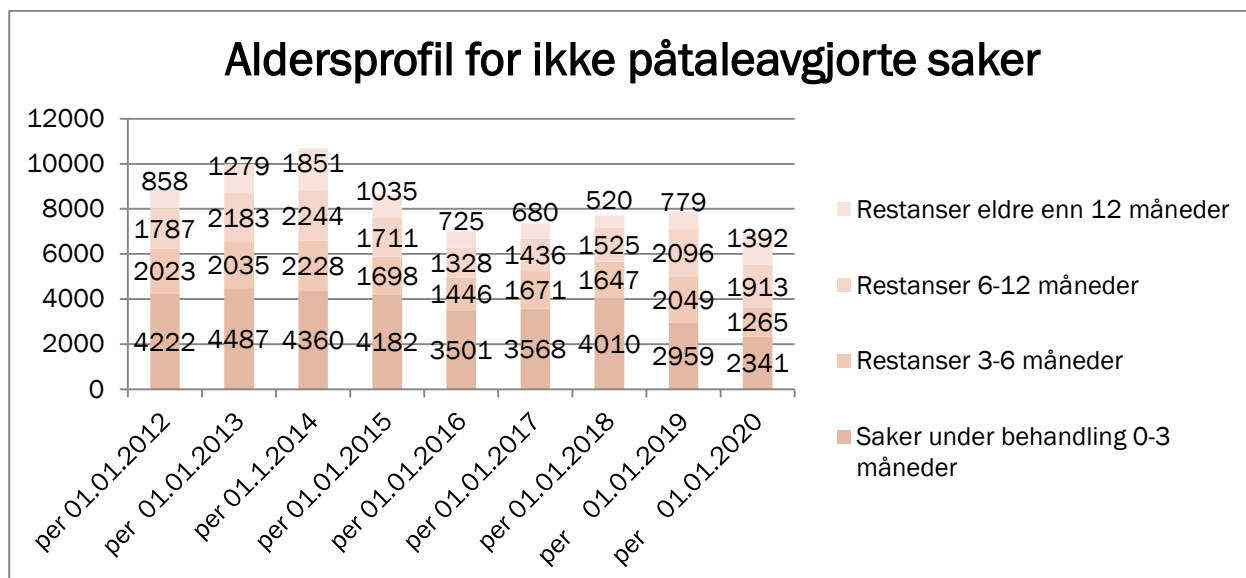
	2016	2017	2018	2019
Strl (2005) § 67* – utbytte	68	78	46	116
Strl (2005) § 69* – gjenstand	269	432	459	465
Strl § (2005) § 68* – utvidet	5	4	3	20
Totalt	342	514	528	601
Beløp	37458969	27038151	4238910	30434638

*Fra tiden før 1. oktober 2015 straffeloven (1902) hhv §§ 34, 35 og 34 a

4.6 Saker under behandling

Politidistriktet har i en årrekke strevd med restanser. Trenden fra 2019, og etter innføring av FSI, er at antall saker som er under 3 måneder har gått ned markant. Man ser også nå en tendens til at restanser i alderen 3-6 måneder også er på nedadgående. Til tross for en liten nedgang er fremdeles tendensen slik at distriktet sliter med å få avgjort de eldste sakene over 12 måneder. Det fremstår som distriktet har en ikke ubetydelig "ryggsekk" av eldre saker, som den ordinære straffesakskjeden har problemer med å håndtere. Tendensen er uansett positiv, og med en fortsatt trend i denne retningen kan det forventes at også restansene over 12 måneder blir påvirket, iom at tilfanget på saker naturlig vil bli mindre.

Politidistriktet er klar over og oppmerksom på, denne "ryggsekken". Distriktet har siden starten av 2019 hatt et eget restanseprosjekt gående som synes å ha hatt en god effekt. Foreløpig er prosjektet tiltenkt forlenget frem til juli 2020. Distriktet har over flere år jobbet med restansene, og det synes som de er inne i en positiv utvikling, godt hjulpet av kriminalitetsutviklingen.

Distriktet synes å ha som strategi å kunne forhindre og bygge ned restanser innenfor den ordinære straffesaksbehandlingen, og ikke ved bruk av forskjellige ad-hoc tiltak, som er forsøkt tidligere. Dette ser ut som en god strategi, men det vil nok ta flere år før restansene er tilstrekkelig nedbygd, iom at organisasjonen i utgangspunktet er dimensjonert for ordinær drift. Det viktigste de nærmeste årene synes å være å forhindre at nye restanser bygger seg opp. I så måte er de kontrolltiltak som distriktet har iverksatt både nyttige og viktige.

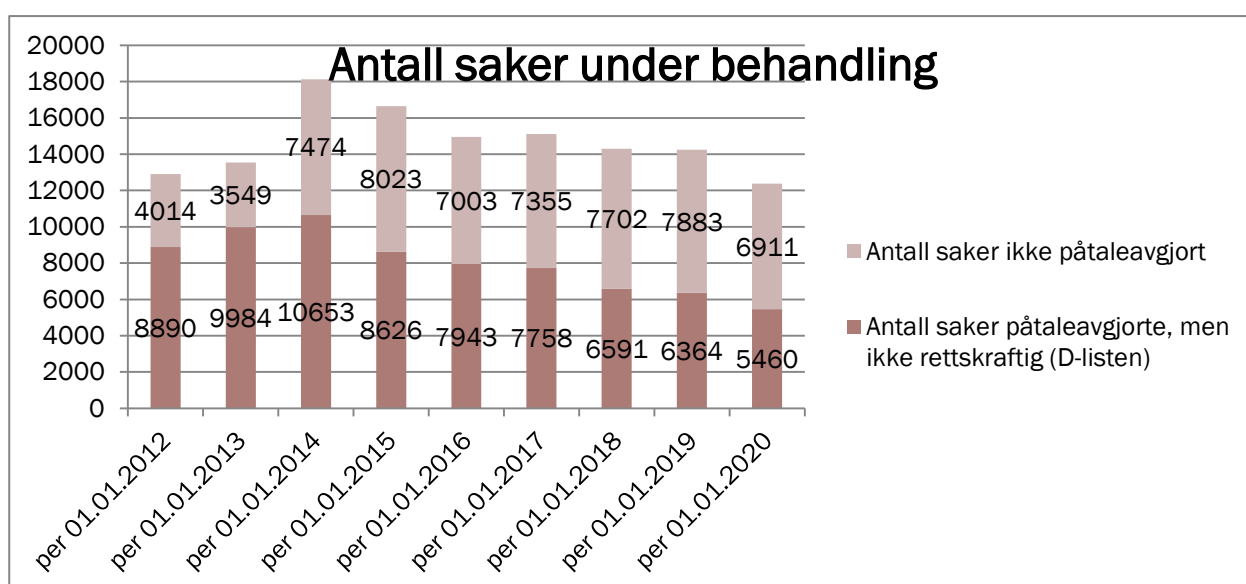
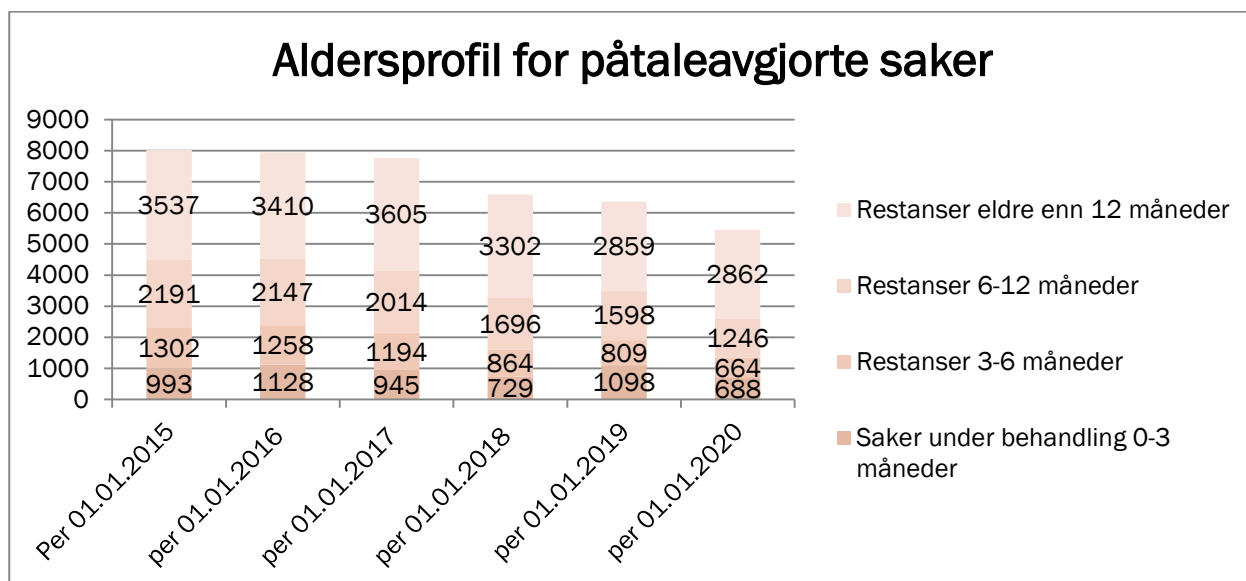
Per 01.01.2020 var det 6911 saker under behandling. Restanser over 3 måneder var på samme tidspunkt 4616 saker. Etter dette har pandemisituasjonen oppstått og påtalejuristene har ikke akterert saker i særlig grad den siste tiden. Flere påtalejurister har også sittet på hjemmekontor og jobbet med sin egen portefølje.

Det er opplyst fra distriktet at det per 29.04.2020 var totalt antall saker under behandling 4680, det vil si en reduksjon på 2231 saker. Restanser over 3 måneder utgjorde da 2750 saker, som er en reduksjon på 1866 restansesaker. Per 29.04.2020 var antall saker eldre enn 12 måneder 667, ned fra 1382 saker den 01.01.2020. Det er en nedgang på 715 saker.

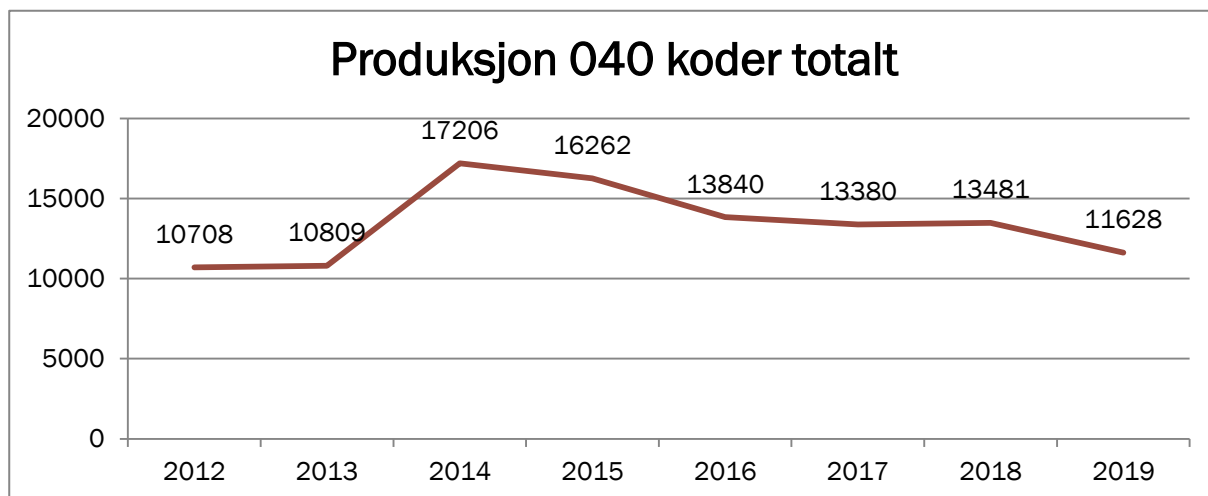
Nedbyggingen av restanser er betydelig. Det er ikke tidligere registrert en slik nedgang i restanser på så kort tid. Distriktet ligger nå godt innenfor restansekravet på 3200 saker for saker over 3 måneder, og det er gode muligheter for å oppnå restansekravet på saker over 12 måneder på 475 saker, dersom utvikling fortsetter noen uker til.

Den hovedsakelig nedgangen på restanser er knyttet til saker som har ligget på påtale. Det er ikke like stor nedgang i saker hos etterforskning. Det er derimot knyttet bekymring til hvordan

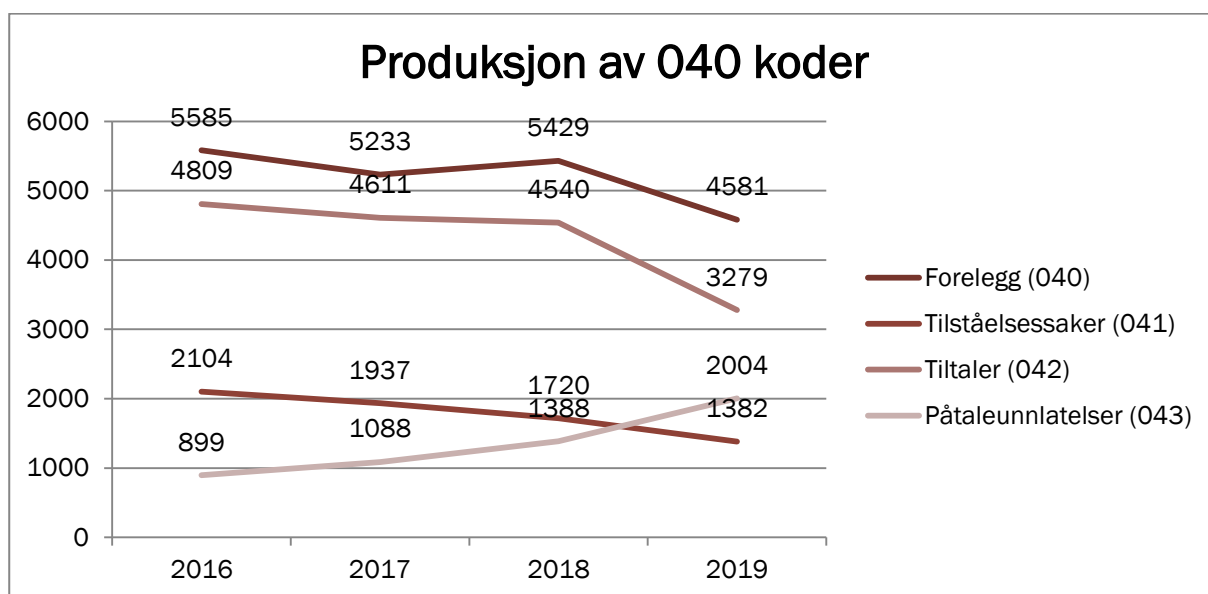
man skal klare å avvikle alle sakene som nå er oversendt retten til berømmelse og samtidig unngå å bygge nye restanser.

4.7 Produksjon

Produksjonen av positive påtaleavgjørelser har en fortsatt nedadgående trend, og har nok også en sammenheng med at sakstilfanget de siste årene har blitt mindre. Alle 040 kodene er nedadgående foruten påtaleunntatelser. Dette kan, som tidligere nevnt, være på bakgrunn av statsadvokatens anbefalinger, og kan ha en sammenheng med at distriktet er i ferd med å bygge ned restansene.

5 Voldssaker

5.1 Overordnede resultater

For gjennomgang av voldssaker ble det innhentet 66 saker fra politidistriktet registrert i perioden 1. juli 2019 til og med 31. desember 2019, og som per 9. januar 2020 var påtaleavgjort. Sakene fordelte seg på alle driftsenheter i distriktet, foruten FEE som heller ikke skal ha ansvar for saker av denne typen. Hovedsakelig var det de største enhetene som hadde flest saker.

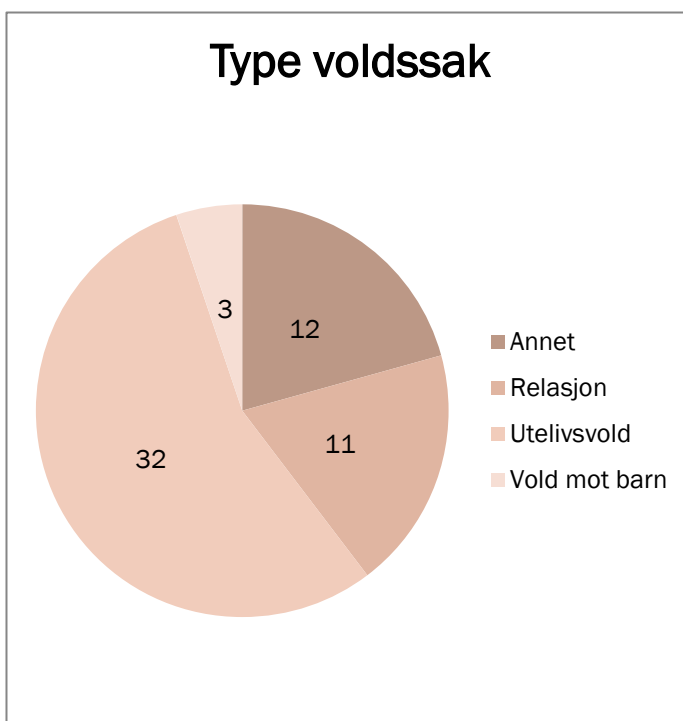
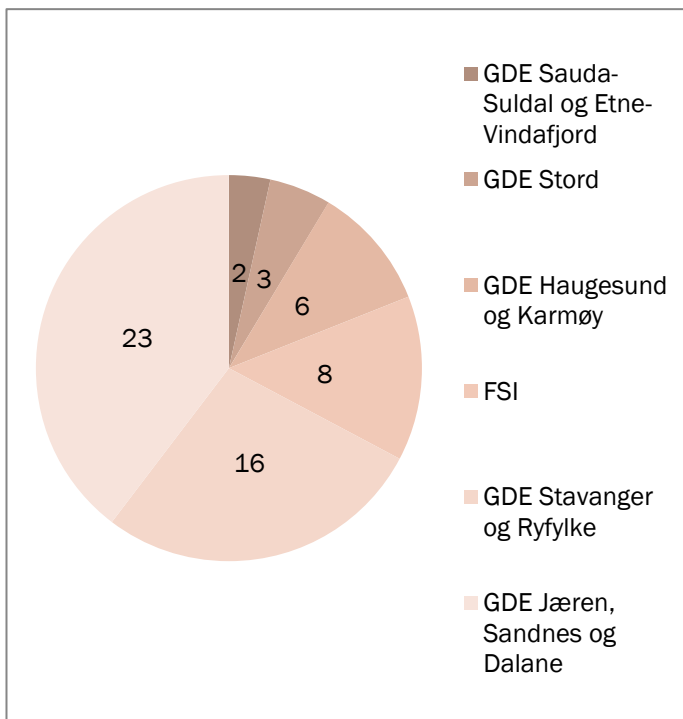
Det var utferdiget tiltalebeslutning i 20 av sakene, mens de øvrige sakene var henlagt, hovedsakelig på bevisets stilling.

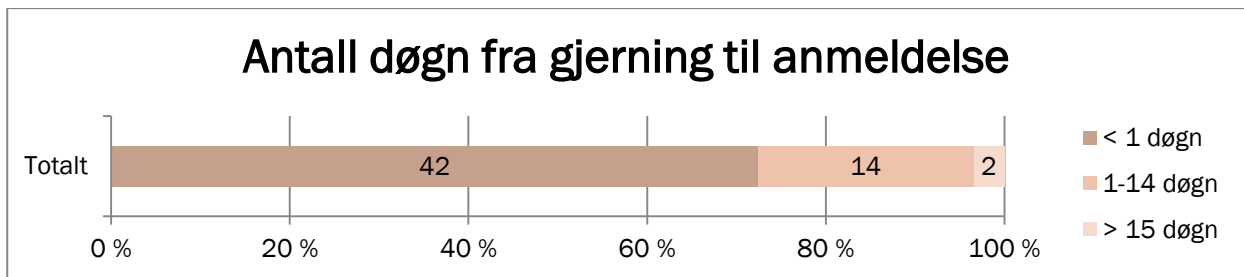
To saker var oversendt konfliktrådet og etter vår vurdering var sakene oversendt i strid med gjeldende føringer for hvilke saker som kan oversendes til konfliktrådet.

52 av sakene var kodet som kroppsskade, 5 av sakene var kodet som grov kroppskrenkelse og 1 sak var kodet som grov kroppsskade. Vi avdekket ingen feil eller mangler ved den innledende kodingen av sakene.

55 prosent av sakene var såkalt utelivsvold. 19 prosent av sakene var relasjonsrelatert vold. 21 prosent ble vurdert å være av annen karakter. 3 saker ble vurdert til å være vold mot barn.

De aller fleste sakene (42 av 58) ble anmeldt innen ett døgn etter at hendelsen fant sted, noe som i utgangspunktet skal gi politiet gode forutsetninger for å kunne etterforske saken. Det er godt kjent at politiets forutsetninger for oppklaring blir vesentlig svekket desto lengre tid det går fra gjerning til anmeldelse. Av de to sakene som ble anmeldt etter 15 døgn, ble begge henlagt.

38 av sakene hadde kun 1 mistenkt/siktet. I 11 saker var det 2 gjerningspersoner oppgitt, og det var 3 saker hvor det var hhv 3, 4 og mer enn 4 mistenkte.

I de aller fleste sakene var det oppgitt minste ett vitne i saken. Det var kun 4 saker som det ikke var vitner i. Over halvparten av sakene hadde 2 vitner eller flere, noe som også burde gi politiet gode forutsetninger for å etterforske saken. Vi har ikke vurdert i hvilken grad de enkelte vitner har kunnet bidra til sakens opplysning, bare om det er oppgitt vitner.

5.2 Politiarbeid på stedet/initialfasen

Gjennomgangen av saker viste at det jevnt over gjøres mye godt politiarbeid i den innledende del av etterforskningen av voldssakene. Arbeidsformen med politiarbeid på stedet (PPS) synes å fungere etter intensjonen. Politipatruljene utfører regelmessig mye etterforskning i løpet av kort tid etter at saken oppstod, det være seg avhør av fornærmede, mistenkte og vitner samt sporsikring og fotografering. Avhør av fornærmede på stedet vil kunne være et godt bevis i retten, særlig dersom det er tatt opp på lyd. Vi har vært oppmerksom på at patruljenes straksetterforskning ofte blir gjort under vanskelige forhold med en kaotisk situasjon på åstedet, og hvor patruljene også har andre gjøremål.

Det er vårt inntrykk at politiet tilpasser etterforskningsinnsatsen til sakens alvor og kompleksitet på en god måte. Det ser ut som om man er bevisst på hvilke saker som bør etterforskes med prioritet og kraft, og hvilke saker som allerede i initialfasen hadde dårlige utsikter til oppklaring og tiltalebeslutning. Vi har også inntrykk av at man har en åpen tilnærming til ulike hendelsesforløp, forklaringer og gjerningspersoner i initialfasen.

Mange av sakene vi har gjennomgått gjaldt "utelivsvold", typisk vold med begrenset kroppsskade, og med kjent åsted i en av byene i politidistriktet, gjerne med vitner til stede.

Foto av fornærmedes skader og klær, skader o.l. foreligger i 85 % av sakene, noe som er et godt resultat. At foto tas i initialfasen sikrer bevis for skaden før legebehandling. Dette er en klar forbedring siden kvalitetsundersøkelsen 2018 hvor dette kun var gjort i 64 prosent av sakene. I en rekke av sakene foreligger også foto av mistenkte. Fotografier av ferske skader på for eksempel hender kan indikere voldsbruk. Fotografi i helfigur er viktige å sikre når vitner senere i etterforskningen blir bedt om å beskrive mistenkte. Denne type tidsnær bevissikring kan få avgjørende betydning i noen saker. Det er ofte spor som er sikret med en gang som gir best informasjon for påtalemyndigheten og retten. Vi er likevel oppmerksom på at situasjonen på et voldsåsted ikke alltid gir tid og rom til å ta foto av alt som kan være relevant som bevis.

I de mer alvorlige sakene er det foretatt sikring av åsted og utarbeidet fotomappe av åstedet allerede under initialfasen. Når det derimot gjelder sakene som omhandler utelivsvold ser vi at politiet ikke la ned arbeid i sikring av åstedet eller utarbeidet fotomappe i innledningsfasen.

Hovedinntrykket er at politiet har fokus på å sikre eventuelle overvåkingsvideoer av voldshendelsen. I enkelte av "utelivssakene" vi gjennomgikk savnet vi likevel informasjon om politiet hadde gjort undersøkelser opp mot dette. Det burde kunne leses ut av saken om det var forsøkt innhentet, eller om det var slik at det ikke fantes på det aktuelle åstedet, et såkalt negativt funn. Erfaring fra tidligere alvorlige saker har jo vist at det i hvert fall i sentrale strøk i byene kan være et stort antall monterte overvåkningskameraer som fanger hendelser av interesse for etterforskningen.

Den bevismessige verdien av materiale fra overvåkningskameraer er av stor verdi i så vel etterforskningen som i en eventuell senere hovedforhandling. Parter og vitners forklaringer blir klart lettere å etterprøve og hendelsesforløpet blir gjenstand for direkte iakttagelse som viser situasjonen på en måte som ikke lar seg beskrive fullt ut ved en muntlig forklaring eller i en skriftlig rapport.

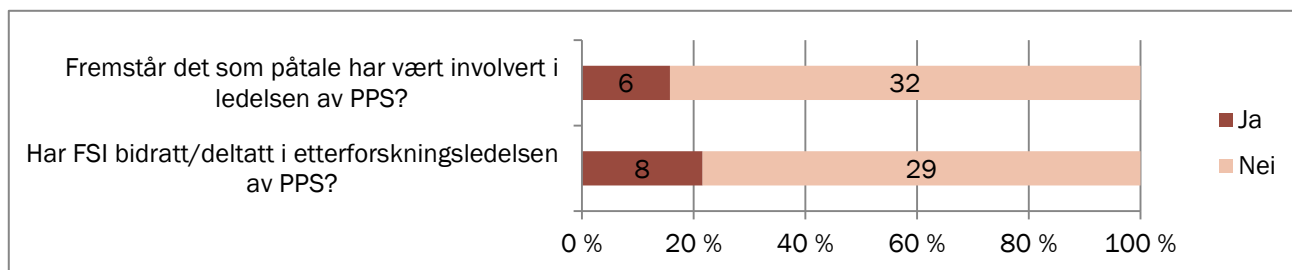
I mange av "utelivssakene" er både fornærmede og mistenkte påvirket av alkohol eller andre rusmidler. Graden av påvirkning har bl.a. betydning for den påvirkedes evne til iakttagelse, dømmekraft og troverdighet. Vi fant at politiet beskrev fornærmedes og mistenktes ruspåvirkning i 90 % av sakene i initialfasen. Det vurderes som meget bra.

Når det gjelder etterforsningsledelsen av politiarbeidet på stedet (PPS) har vi konkludert med at det i de aller fleste sakene (79 %) ikke er mulig å se om operasjonssentralen har vært involvert. Det er synlig involvering fra operasjonssentralen i kun 5 % av sakene, mens i 16 % av sakene har operasjonssentralen ikke utøvd ledelse.

Dette kan skyldes manglende notoritet vedrørende operasjonsledelsens ledelse i saksdokumentene. Men vårt inntrykk fra tidligere saksgjennomgang og kontakt med politiet, er at operasjonsleder ikke fyller rollen som etterforsningsleder, i hvert fall ikke i de mindre alvorlige sakene. Det skyldes enten manglende bevissthet om operasjonsleder (operasjonssentralen) sin rolle som etterforsningsleder, eller manglende etterforsningskompetanse som gjør at den ikke er i stand til å fylle dette ansvaret. Kvaliteten av straffesaksbehandlingen har potensiale for ytterligere forbedring ved økt bevisstgjøring av operasjonsleders rolle i så måte. Det kan medføre at det blir tilfeldig og personavhengig i hvilken grad kvaliteten i den enkelte sak blir ivaretatt i initialfasen.

Når det gjelder politidistriktets felles straffesaksinntaks (FSI) involvering i etterforskningsledelsen av politiarbeidet på stedet er det i 78 % av sakene ikke synlige spor av om FSI har vært involvert. Tilsvarende tall for påtalejuristenes (påtalemyndigheten) rolle er 84 %.

Vi må på denne bakgrunn konkludere med at politidistriktet må innføre bedre rutiner for etterforskningsmessig ledelse av patruljene som utfører PPS.

5.3 Bevissikring

Et hovedfunn er som nevnt ovenfor at politiet tilpasser etterforskningen til sakens alvor og kompleksitet. Betydelig etterforskningsinnsats i saker som ikke trenger det, vil være feil bruk av knappe etterforskningsressurser.

I 58 % av de aktuelle tilfellene forelå det tilstrekkelige kriminaltekniske undersøkelser, herunder *foto av åstedet*, sikring av biologiske spor som DNA og fingeravtrykk etc. Det er ønskelig at man i initialfasen ser en økning i antall saker hvor slik sporsikring foretas. En åstedsrapport inneholder viktig bevismateriale både når det skal fattes påtalevedtak og senere i en eventuell hovedforhandling. En god åstedsrapport kan fortelle mye om handlingen som ble begått. Sikring av spor i form av DNA, foto av skader med mer er i flertallet av sakene av betydning for etterforskningen og en senere eventuell domstolsbehandling. Det gjelder i forhold til opplysningen av det objektive gjerningsinnhold og til spørsmål knyttet til de subjektive vilkår.

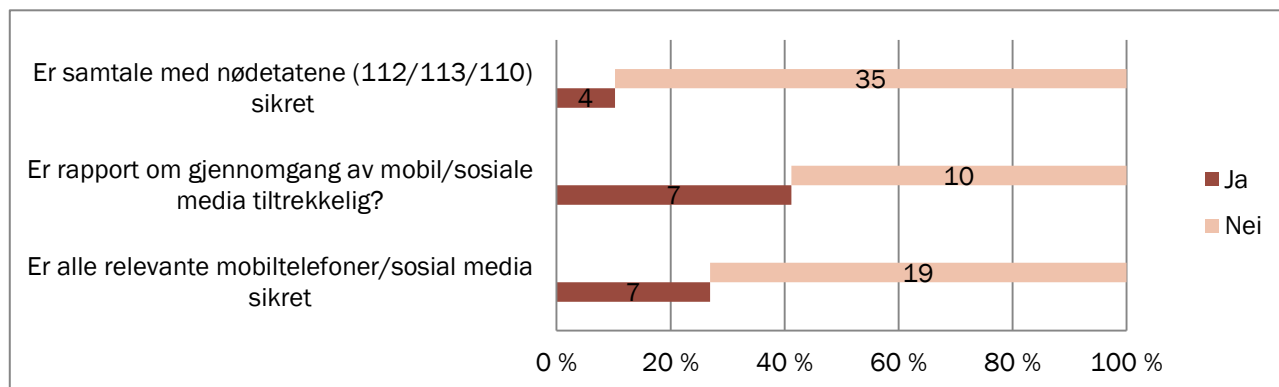
Selv om kriminaltekniske undersøkelser kan forbedres skal det allikevel bemerkes at dette er en klar forbedring siden Kvalitetsundersøkelsen 2018 hvor det kun i 19 prosent av sakene var tilstrekkelige kriminaltekniske undersøkelser.

Vi savnet i flere av sakene kartutsnitt/enkelt foto av åstedet som er til stor nytte ved iretteføringen. Dette gjelder også "utelivssakene" der det ikke er spor av voldshendelsen på åstedet. Dette krever svært lite arbeid og vi har erfaring for at retten ønsker dette fremlagt under hovedforhandlingen. Med digitale aktorater kan fremvisning av kartutsnitt og foto av åstedet vises på skjermen til alle aktørene i retten når fornærmede, mistenkte og vitner forklarer seg om hvor de stod og hva de opplevde/observerte da volden skjedde.

Vår konklusjon er at politiet har utarbeidet tilstrekkelige fotomapper i de riktige sakene. Undersøkelsen viste at fotomappen var tilstrekkelig utarbeidet i 84 % av sakene hvor dette var aktuelt. En god fotomappe gir påtalemyndigheten et godt grunnlag for vurdering av bevisene når påtalevedtak skal fattes og senere når saken behandles i retten.

Vi fant at det manglet rusmiddelundersøkelse av mistenkte i 15 av 17 aktuelle saker, dvs. i over 90 % av den tredjedelen av sakene der dette var aktuelt. For å sikre bedre kvalitet på sakene er det ønskelig med en høyere prosentandel på dette feltet, gitt den betydningen sansekontrollen av mistenkte kan ha for vurderingen hans troverdighet og evne til iakttagelse. Det merarbeid dette vil medføre må veies opp mot den bevismessige verdien en slik undersøkelse vil kunne tenkes å ha.

Vi konstaterte at politiet helt unntaksvis innhenter lydlogger fra samtaler med nødnetter. Dette ble gjort i bare 4 av 36 saker noe som tilsvarer om lag 10 % av relevante saker. Dette var typisk gjort i de alvorligste sakene. Det hadde vært ønskelig at politiet i større grad innhentet denne type informasjon. Den er ofte veldig informativ med hensyn til hvordan situasjonene oppleves for innringer, samt at verdifull informasjon kan være gitt uten at dette er kontrollert. Bevismessig kan det ha stor effekt å spille av denne type samtaler i retten. Hvorfor dette ikke er gjort i så mange saker gir undersøkelsen ingen forklaring på.

Politiet kan bli bedre på å sikre relevante bevis fra telefoner, data og sosiale medier som bilder, lyd- og videoopptak. Det ble ikke gjort eller etterspurt i 75 % av sakene. Slikt materiale ofte har betydning som bevis, men vi vurderer det som et enkelt etterforskingstiltak hvor det er store muligheter for bedring.

I de sakene hvor det var utarbeidet rapport om gjennomgang av mobiltelefoner eller sosiale media ble denne vurdert som ikke tilstrekkelig i 58 % av sakene. Det innebærer at rapporten ikke er dekkende eller hensiktsmessig utformet for påtalemyndighetens og rettens bruk. Politiet leverer følgelig ikke god nok kvalitet på dette feltet. Dette er en liten forbedring siden Kvalitetsundersøkelsen i 2018 hvor dette punktet ble vurdert som ikke tilstrekkelig i 66 prosent av sakene.

Innhenting av relevante journaler for dokumentering av fornærmedes skader var gjennomgående godt ivaretatt og det fant vi i 90 % av sakene. Dette er en klar forbedring siden Kvalitetsundersøkelsen 2018 hvor dette kun ble påvist i 72 % av sakene.

Vår undersøkelse har avdekket at FSI har bidratt i etterforskingen i to tredjedeler av de aktuelle sakene. Det trenger ikke nødvendigvis være et avvik fordi en del saker anmeldes senere enn ett døgn etter voldsutøvelsen, gjerne ved fornærmedes direkte oppmøte hos GDE. Vårt inntrykk

er dermed at FSI i stor grad bidrar i etterforskningen av voldssaker og avsetter et tydelig fotavtrykk i denne type saker. Dette er en klar forbedring siden fjorårets inspeksjon.

5.4 Avhør

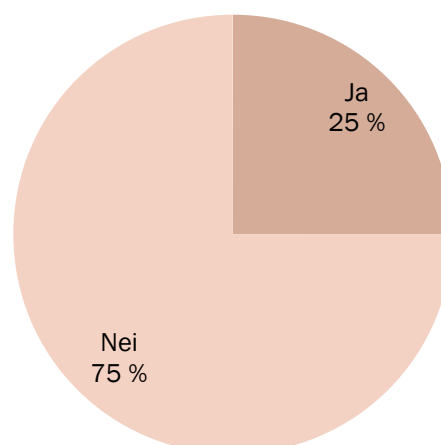
5.4.1 Generelt

Vi konkluderer med at politiet i 28 av 42 saker har avhørt de vitnene som var aktuelle i sakene. Vi har inntrykk av at de temaer vitnene skulle forklare seg om er gjennomgående tilstrekkelig belyst i avhørene, selv om dette ikke har vært et eksplisitt tema ved denne inspeksjonen. Innholdsmessig vurderes derfor de fleste avhørene som gode nok. Etter vår oppfatning er likevel andelen saker hvor relevante vitner ikke er avhørt for høy når dette registreres som mangel i en av fire saker, selv om avgjørelsen av om det er behov for avhør av (ytterligere) vitner er en utpreget politi- og påtalemessig skjønnsavgjørelse. Det påviste avviket betyr selvsagt ikke at man kan konkludere med at saksutfallet ville blitt en annet om vitnet hadde blitt avhørt. Vitneavhør kan likevel bli avgjørende i voldssaker hvor bevissituasjonen ofte er preget av partenes motstridende forklaringer.

Vår undersøkelse avdekket at i over halvparten av sakene ble sentrale vitner avhørt ved bruk av telefonavhør. Det innebærer at i flertallet av sakene gjennomføres det et eller flere vitneavhør i strid med retningslinjene i riksadvokatens rundskriv⁶. Det må betegnes som et markant negativt funn. Avhør tatt over telefon kan vurderes ved kartlegging av potensielle vitner og ved mindre krevende avhør, men i utgangspunktet ikke benyttes for vitner som kan forventes å måtte gi forklaring for retten. Det skal også påpekes at få eller ingen av avhørene ville ha tilfredsstilt riksadvokatens midlertidige direktiver for utvidet bruk av telefonavhør⁷ som er gitt i anledning den pågående pandemien.

Årsaken til den utstrakte bruken av telefonavhør er åpenbart at det er en ressurseffektiv måte å gjennomføre et avhør på som sparer tid for avhører og vitnet. Det betenkelige med denne avhørsformen er særlig at det er en økt risiko for et innholdsmessig dårligere avhør ved at det kan gå ut over kommunikasjonen mellom avhører og den avhørte og mulighet for andres påvirkning av vitnet

Er det ut fra sakens opplysning vitner som burde vært avhørt?

⁶ RA 2/2016

⁷ Riksadvokatens brev av 30.03.2020 – Pandemisituasjonen

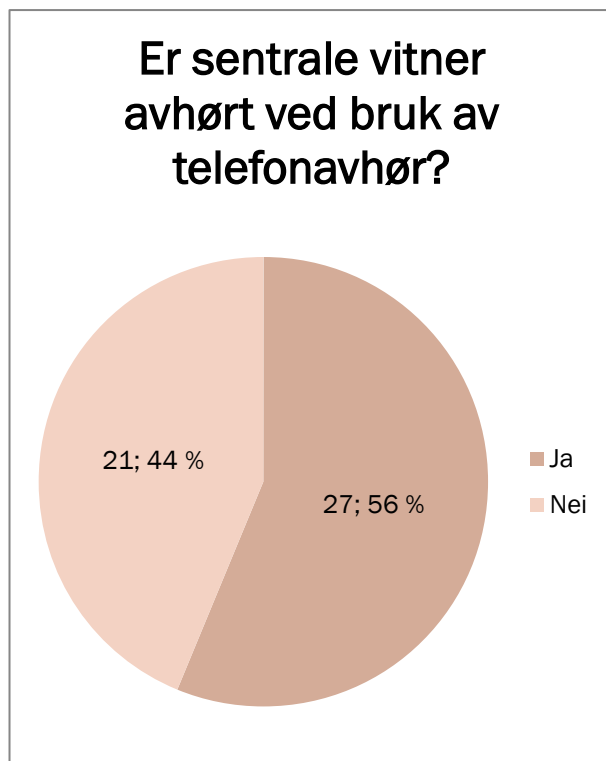
Det bemerkes at tallene i undersøkelsen fremkommer ved at selv om det er gjennomført mange vitneavhør i en sak vil et telefonavhør av et sentralt vitne slå negativt ut, dvs. at andelen avhør vil prosentandelen ikke nødvendigvis bli så stor.

I en sak hvor det var utferdiget tiltale for kroppsskade mot to personer var tre av fire vitner som ble ført for tingretten avhørt på telefon av politiet under etterforskingen. Den ene tiltalte ble frifunnet for medvirkning på grunn av manglende opplysninger om medvirkerens rolle, uten at man dermed kan slutte at det skyldes bruken av telefonavhør. I en annen sak som ble behandlet i tingretten var alle tre vitner som ble ført avhørt på telefon under etterforskingen. Tiltalen gjaldt kroppsskade men tiltalte ble dømt for kroppskrenkelse, idet man ikke fant bevist forsett knyttet til skadefølgen.

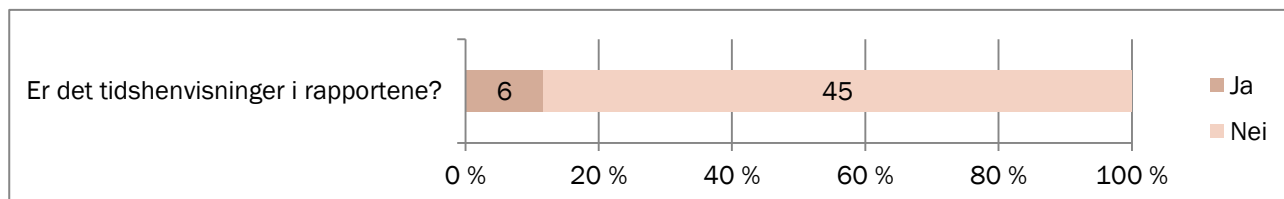
I en tredje sak var fornærmede avhørt på telefon hvor det var opplyst at hun satt i en bil på en parkeringsplass, ca. 3 minutter unna politistasjonen. Hvorfor hun ikke kunne møte var ikke et tema i rapporten. Det var derimot opplyst at hennes kjæreste, som var vitne til voldshendelsen, satt ved siden av henne mens hun avga forklaring.

På grunn av den høye andelen saker med bruk av telefonavhør fant vi grunn til å se om det var noen driftsenheter som skilte seg ut fra de øvrige. Vi fant at Haugesund og Karmøy benyttet telefonavhør i 80 prosent av sakene (4 av 5) og at Jæren, Sandnes og Dalane benyttet telefonavhør i 67 prosent av sakene (14 av 21). Stavanger benyttet telefonavhør i 57 prosent av sakene (8 av 14). De mindre driftsenhetene hadde ikke benyttet telefonavhør. Det siste er noe overraskende da disse enhetene er de som har lengst avstand mellom innbyggerne. De er altså de store enhetene, men størst befolkningstetthet, som i størst grad benytter telefonavhør ved sentrale vitner.

Valget av avhørsform (kronologisk/tematisk/kombinasjon av dette) i sakene vi gjennomgikk var adekvate i forhold til påtalemyndighetens bruk av avhørsrapportene. I de aller fleste avhørene ble sammendraget protokollert kronologisk slik at opplysningene ble nedtegnet i den rekkefølge de fremkom under avhøret. Det bidrar til at avhørene kan brukes av aktor på en praktisk og effektiv måte under en eventuell hovedforhandling. Spesielt ved konfronterende

bruk av politiforklaringer i retten

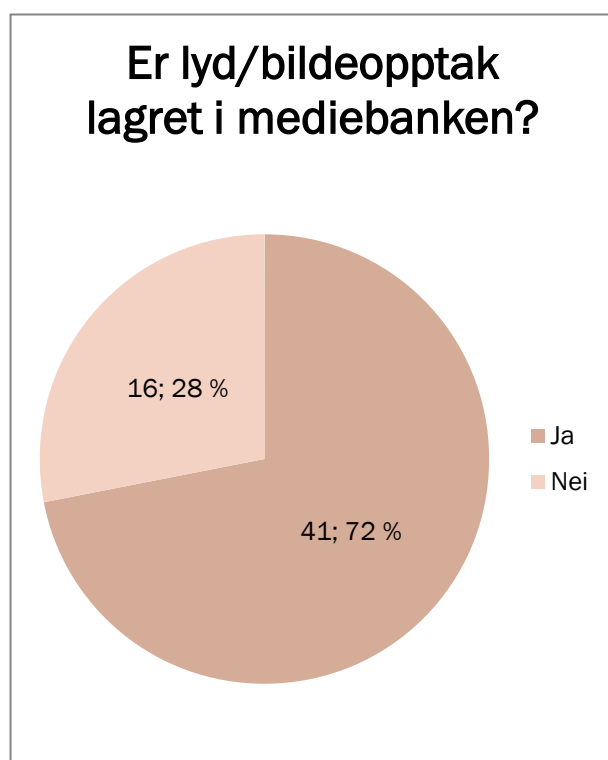
I 45 av 58 saker fant vi ikke tidshenvisninger i avhørsrapportene til hvor i lydfilen sentrale opplysninger/tema er omhandlet. I de tilfeller aktørene i retten ønsker å få avspilt selve lydavhøret på et sentralt punkt risikerer en å måtte bruke mye tid på å gjenfinne temaet i lydavhøret. Det samme gjelder for så vidt under aktors saksforberedelse hvor en ønsker å sjekke sentrale opplysninger i protokollatet opp mot lydavhøret. Her er det følgelig et betydelig rom for forbedring. Det skal likevel nevnes at betydningen av det negative funnet dempes noe av at mange av avhørene er relativt korte og som nevnt ovenfor tatt i kronologisk orden, noe som vil gjøre det lettere å finne fram. Manglende tidshenvisninger i rapportene er sammenfallende med funn i Kvalitetsundersøkelsen 2018 og dette området er således ikke forbedret siden den undersøkelsen.

I 51 av de 57 sakene vi undersøkte er det lyd-/bildeopptak av de avhørtes forklaringer. Det kan således konstateres at i det store flertall av sakene tas opptak i samsvar med retningslinjene fra riksadvokaten. Det må betegnes som tilfredsstillende.

Det må tas forbehold om at andelen lydopptak kan være høyere, men det er lagt til grunn manglende lydopptak av avhør når det ikke er oppgitt at lydopptak er tatt, og det heller ikke er lagt inn i saken (mediebanken).

Vi fant at lyd- og bildeopptak ble lagret i mediebanken i 41 av 57 saker. Lyd- og bildeopptak av politiforklaringer er å anse som straffesaksdokumenter, og de samme krav til innsyn og tilgjengeliggjøring gjelder som for øvrige saksdokumenter. Det er således et for stort avvik i negativ forstand når det i en av fire saker er ett eller flere avhør som ikke er tilgjengeliggjort for innsyn. Det bør imidlertid være gode muligheter for bedre resultater her ved gjentatte påminnelser og bruk av sjekklister e.l.

Det var ikke laget bokmerker i noen av de lagrede avhørene i mediebanken. Mediebankens bokmerkingsfunksjoner gjør det enkelt å lage bokmerker i avhørene, slik at man fort får oversikt og mulighet til å høre de sentrale delene ved behov. Det bør heller ikke være vanskelig å få til en forbedring her, noe

politiet etter det opplyste også arbeider kontinuerlig med.

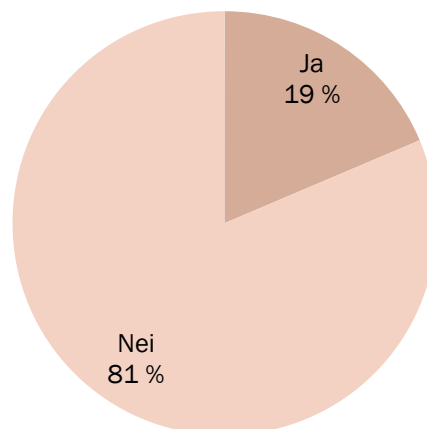
5.4.2 Avhør fornærmede

Hovedinntrykket etter gjennomgang av avhørene som er tatt av fornærmede er at politiet i tilstrekkelig grad belyser eller forsøker å få belyst relasjonen mellom fornærmede og mistenkte, foranledningen til voldshendelsen, selve voldshendelsen, skadene og andre rettsrelevante faktum. Dette er oppløftende gitt den avgjørende betydningen et grundig og opplysende avhør av fornærmede kan ha for sakens opplysning. Tidligere erfaringer har påvist mangler særlig ved opplysninger knyttet til foranledningen, forsettet opp mot skadefølgen samt medvirkers rolle. Som kjent er klarlegging av foranledningen like viktig som selve voldsutøvelsen for å kunne fastslå om voldshandlingen er straffbar. Det bemerkes at vi ikke har hørt gjennom lydopptakene for å undersøke om sammendraget stemmer med opptaket.

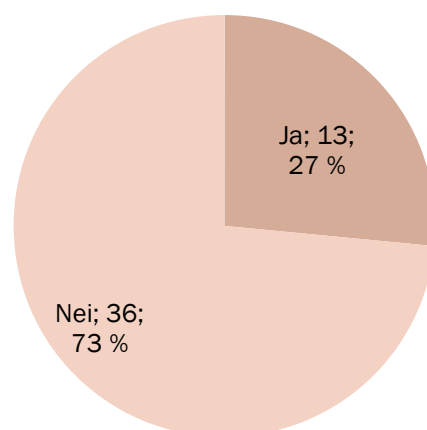
I 35 av 43 saker hvor dette var relevant ble ikke fornærmede konfrontert i avhøret med opplysninger i saken, herunder fra avhør av mistenkte, vitner og funn ev. mangel på funn på åstedet. Det er således en gjennomgående mangel at fornærmede ikke foreholdes bevis som er innhentet gjennom etterforskningen. Fornærmede får dermed ikke muligheten til å gi en mer fullstendig versjon av hendelsesforløpet, og politiet får ikke anledning til å kontrollere fremkomne opplysninger. Konfrontasjoner forutsetter imidlertid at avhører er kjent med sakens opplysninger, herunder særlig innholdet i de avhørene som foreligger i saken, jf. også bolken for mistenkte nedenfor. Det er derfor grunn til å anta at deler av avviket kan skyldes at avhører ikke har satt seg tilstrekkelig inn i sakens opplysninger før avhøret.

I Kvalitetsundersøkelsen 2018 var det påvist at fornærmede var forholdt spor/bevis i 41 prosent av de aktuelle tilfellene og i 57 prosent av de aktuelle tilfellene var fornærmede forholdt opplysninger fra andre avhør. Funnene i årets

Er fornærmede konfrontert med opplysninger fra saken?

Er fornærmede spurt om det er etterforskning som ønskes foretatt?

inspeksjon indikerer i så måte en negativ trend hva gjelder kvaliteten på avhørene.

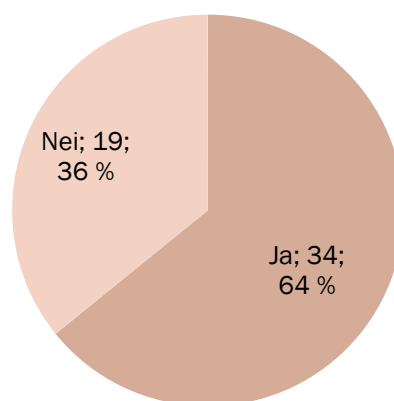
I 36 av 49 saker fremgår det ikke av avhørsrapportene om fornærmede har fått spørsmål om det er vitner som ønskes avhørt eller om det er andre etterforskingsskritt som ønskes utført. Det kan derfor også på dette punktet konstateres en gjennomgående mangel ved avhørene, og som kan gjøre det vanskeligere å få opplyst saken i den videre etterforskningen. Det er ikke gitt at fornærmede av eget tiltak vil komme på all relevant informasjon uten at politiet stiller spørsmål om det. Dette er et spørsmål som potensielt kan tilføre saken informasjon som kan få avgjørende betydning for utfallet av saken. Det er likevel en mangel som det er lett å gjøre noe med. Hvilke spørsmål som skal stilles må selvsagt være avhengige av den konkrete saken. I kvalitetsundersøkelsen av 2018 var dette ikke gjort i 28 prosent av sakene (15 av 55 aktuelle saker). Inspeksjonen indikerer derfor en negativ utvikling også på dette feltet.

Omfanget og utviklingen av fornærmedes skader/traumer/sykemelding kan ha betydning både for valg av straffebud i tiltalebeslutningen, straffeutmålingen og erstatningsutmålingen. Vi fant mangler i 19 av 53 aktuelle saker ved oppfølging av den fornærmede ved at fornærmede ikke var fulgt opp for eventuelle etterfølgende skader/ sykdom. Dette er uheldig.

I en sak var fornærmedes skader kun tema i første avhør. Voldsutøvelsen ble begått den 18.11.2019 og siktelse for forsettlig kroppsskade ble utferdiget den 3.2.2020 med tanke på tilståelsesdom, etter utløpet av 90 dagers fristen. Fornærmede ble bl.a. påført brudd i to fingre og hadde fremmet krav om erstatning, men dette ble ikke tatt med i siktelsen. I denne saken burde politiet ha

kontaktet fornærmede før påtalevedtaket med henblikk på nærmere redegjørelse for skadens omfang mht. mulig nedsatt førlighet og erstatningskravet. Da dommen falt 6.2.2020 som tilståelsesdom ble det ikke idømt erstatning.

Er fornærmedes skade/sykdom fulgt opp forut for påtalevedtaket?

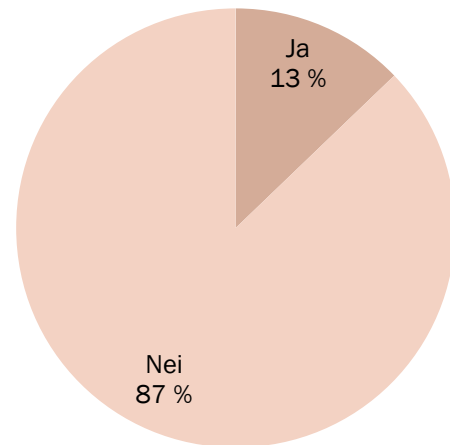
5.4.3 Avhør mistenkte/siktede

Hovedinntrykket er at politiet i avhørene av mistenkte/siktede i tilstrekkelig grad etterspør avhørtes forhold til fornærmede, foranledningen til den påståtte voldshendelsen, og forhold som har betydning for subjektive og objektive vilkår for straff. Avhørene vurderes derfor jevnt over som innholdsmessig gode nok.

Som for avhørene av fornærmede, jf. ovenfor, savnet vi i om lag halvparten av sakene (19 av 39 aktuelle saker) at mistenkte/siktede ble konfrontert med innholdet i fornærmede og vitners forklaringer. Mistenkte skal gis anledning til å kommentere og ta til motmæle mot grunnlaget for mistanken, jf. strpl. § 92. Hensynet til kontradiksjon er en viktig rettssikkerhetsgaranti. Politiet får på denne måten også muligheten til å kontrollere fremkomne saksopplysninger herunder særlig fornærmedes forklaring. Det er således også viktig for etterforskningen og opplysningen av saken.

I Kvalitetsundersøkelsen 2018 ble mistenkte konfrontert med øvrige bevis i 58 prosent av sakene.

Er mistenkte/siktede spurt om etterforskingsskritt?

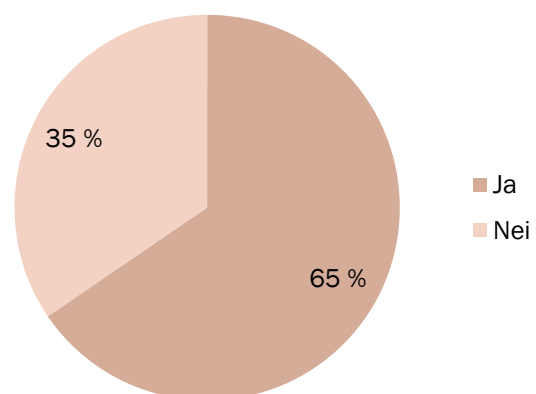

I et stort flertall av avhørsrapportene (37 av 42 saker) fremgår det at heller ikke mistenkte har fått spørsmål om han har vitner som ønskes avhørt, eller om det er andre etterforskingsskritt som ønskes utført, jf. tilsvarende for fornærmede ovenfor. Her er det således rom for betydelig forbedring. Slike spørsmål bør rutinemessig stilles mistenkte/ siktede, og det må være notoritet om at det er gjort. Den mistenkte forklarer seg oftest uten forsvarer til stede, og det kan heller ikke for ham forventes at han er oppmerksom på at det kan anmodes om etterforskingsskritt, eller at han av eget tiltak kommer på all relevant informasjon. Politiets og påtalemyndighetens objektivitetsplikt krever at avhøret av mistenkte søker å klarlegge det som taler både for mistenktes skyld og uskyld, og opplysninger av betydning for straffutmålingen, jf. strpl. § 226, nest siste ledd.

5.5 Etterforskningsledelse

Som påpekt i inspeksjonsrapport av 2019 er etterforskningsledelse sentralt både for høy kvalitet, men også for en effektiv straffesaksavvikling. Som påpekt under kapittel 4 har politidistriktet i en årrekke slitt med restanser. Noe av problemet kan synes å være manglende styring av etterforskningen. Dette er et sammensatt problem og kvalitetsundersøkelsene har avdekket at Sør-Vest politidistrikt ikke er alene om dette.

Fremstår etterforskningen tilstrekkelig formålsstyrt?

I den forbindelse var det ønskelig å undersøke enkelte momenter som kan gi en indikasjon på god eller dårlig etterforskningsledelse. Ett av momentene som ble vurdert var om det forelå tilstrekkelig notoritet i overføringer av saker mellom FSI og GDEene. Dette momentet i seg selv sier ikke så mye om etterforskningsledelse som sådan, men kan si noe om distriktets benyttelse av styringsverktøy.

I vår gjennomgang fant vi at det i 35 av sakene var tilstrekkelig notoritet vedrørende overføring av sakene fra FSI til GDE. Det var da 10 saker hvor overføring ikke var aktuelt. 72 prosent av sakene var tilfredsstillende hva gjelder notoritet om overføring, noe som må sies å være positivt og er en forbedring siden inspeksjonen i 2019.

Det merkes at distriktet har hatt et økt fokus på overføring mellom FSI og GDEene. Notoriteten besto hovedsakelig i bruk av saksnotater som synes å være en fornuftig løsning. Men det var 15 saker hvor overføringen ikke var tilfredsstillende. Det er et relativt stort antall saker, hvor man risikerer unødvendig dobbeltarbeid og at informasjon går tapt mellom avdelingene.

Ingen av sakene var av typen der det iht. til sentrale føringer er et krav om etterforskningsplaner. Vi så likevel at det i flere saker ble benyttet prosjekt i indicia, eller det ble laget enkle oversikter i form av saksnotater i saken. I all hovedsak besto disse i såkalte gjøremålslisters. I 55 saker hvor det var aktuelt med etterforskningsplan så vi slike gjøremålslisters i 41 av sakene.

Det må understrekes at ingen av disse planene ville tilfredsstilt kravene til etterforskningsplan dersom det var pålagt. Det hadde vært ønskelig at det i større grad ble benyttet hypoteser og logger for å sørge for bedre notoritet i etterforskningen. Disse gjøremålslistene hadde heller ikke annen funksjon enn som en ren huskeliste.

Det kom klart frem idet vi også undersøkte om etterforskningen fremsto som tilstrekkelig formålsstyrt. Av de 55 aktuelle sakene var det 36 saker som fremsto som tilstrekkelig formålsstyrt, mens 19 av dem ikke gjorde det. Dette besto hovedsakelig manglende sikring av bevis samt at flere aktuelle vitner ikke var avhørt. Når det gjelder vitneavhør er det vårt inntrykk at disse i enkelte tilfeller ikke er nødvendig fokusert på sakens sentrale tema. Til sammenlikning med Kvalitetsundersøkelsen 2018 så var det 44 prosent av sakene hvor saken ikke fremsto som tilstrekkelig formålsstyrt (26 av 59 saker). Inspeksjonen kan derfor spore en viss forbedring hva gjelder styring.

At etterforskningen ikke var tilstrekkelig formålsstyrt gav seg også utslag at det var liten eller ingen notoritet vedrørende den påtalefaglige etterforskningsledelsen. Det var kun 22 saker hvor det kunne spores noe som helst notoritet vedørende påtale sin etterforskningsledelse. Det var også vårt inntrykk at påtale ikke var involvert i tilstrekkelig grad gjennom etterforskningen.

Dette kunne vært avhjulpet ved at det ble laget mer systematiske etterforskningsplaner som også inneholdt hypoteser og/eller sentrale juridiske og bevismessige problemstillinger. Til slikt bruk synes bruk av saksnotat for enkelt og overfladisk.

5.6 Fremdrift

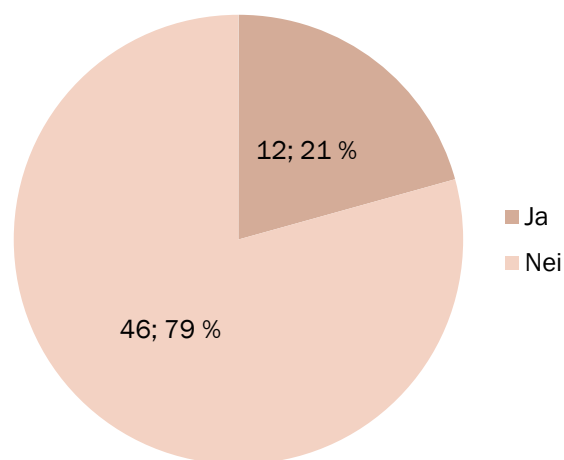
Som det fremgår av kapittel 4.4 så har politidistriktet klart forbedret saksbehandlingstiden sin i voldssaker med frist. Saksbehandlingstiden er redusert fra 197 dager i 2018 til 134 i 2019. Av de sakene som vi gjennomgikk så var det kun 10 saker hvor 90 dagers fristen ikke var overholdt. Etter vår vurdering var det ingen av sakene hvor manglende fristoppnåelse skyldes hensynet til kvalitet. Av de undersøkte sakene ble det angitt at det var 8 saker hvor det forelå notoritet vedrørende årsaken til manglende fremdrift. Det var 1 sak hvor manglende fremdrift eller liggetid skyldtes at man ventet på andre eksterne aktører. I syv saker skyldes manglende fremdrift eller liggetid at man ventet på journaler. I 6 saker var det ikke opplyst hva årsaken til liggetid eller manglende fremdrift var.

Dette er imidlertid en klar forbedring siden Kvalitetsundersøkelsen 2018 hvor kun halvparten av sakene overholdt saksbehandlingsfristen på 90 dager.

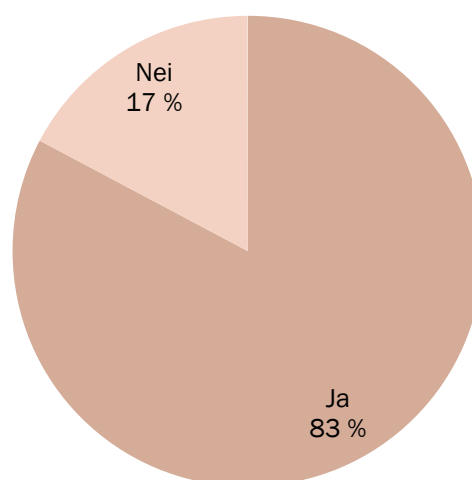
Det var kun 12 saker hvor det ble påvist liggetid, det vil si total inaktivitet i en periode på 30 dager, som utgjør 21 prosent av sakene. Dette er en forbedring siden KU 2018 hvor det ble påvist liggetid i 34 prosent av sakene (20 av 59)

Saker med liggetid fordeler seg over hele politidistriktet, men GDE Jæren, Sandnes og Dalane har flest saker med liggetid. Denne driftsenheten har også flest saker i saksutvalget, og saker med liggetid utgjør 19 prosent av antall saker registrert på driftsenheten. Til sammenlikning har GDE Stavanger og Ryfylke liggetid i 15 prosent av sine saker (3 av 19 saker), mens GDE Haugesund og Karmøy har liggetid i 28 prosent av sine saker (2 av 7 saker). GDE Sauda-Suldal og Etne-Vindafjord har liggetid i 50 prosent av sakene (2 saker i utvalget), og Stord har liggetid i ca. 30 prosent av sakene (3 saker i utvalget).

Er det liggetid i saken?

Er sakbehandlingsfrist på 90 dager overholdt

Driftsenhet	Antall av Saksnr
GDE Sauda-Suldal og Etne-Vindafjord	1
GDE Stord	1
GDE Haugesund og Karmøy	2
GDE Stavanger og Ryfylke	3
GDE Jæren, Sandnes og Dalane	5
Totalsum	12

5.7 Påtale

Påtalearbeidet som er utført er i det alt vesentlig adekvat og godt. Siktelsene er vurdert til å være tilstrekkelig utformet, og de var subsumert under de riktige lovbestemmelsene, med ett unntak. Det er også i de aller fleste sakene notoritet omkring beslutninger om tvangsmidler. Det var 3 saker av 16 hvor det manglet beslutning om tvangsmiddel, selv om det var angitt i saken at det var gitt beslutning om tvangsmiddel fra påtalemyndigheten.

Vi undersøkte også om sakene var etterforsket tilstrekkelig med tanke på erstatning og oppreisning for fornærmede. I 9 av 36 aktuelle saker fant vi mangler på dette området. Det skyldtes i det alt vesentlige at det ikke var innhentet dokumentasjon på utgifter som fornærmede har hatt i forbindelse med saken. I flere saker så vi at det var angitt at fornærmede ønsket å inngi erstatningskrav uten at etterforskning hadde fulgt dette opp før oversendelse til påtalemyndigheten. Flere av sakene var henlagt av påtalemyndigheten slik at slik forfølging av erstatningskrav uansett ikke var aktuelt, men det gir en indikasjon på at sakene ikke følges opp tilstrekkelig mtp erstatningskrav og oppreisning før de oversendes til påtalemyndigheten. Dette vil nødvendigvis medføre merarbeid for påtalemyndigheten dersom saken skulle ende med en positiv påtaleavgjørelse.

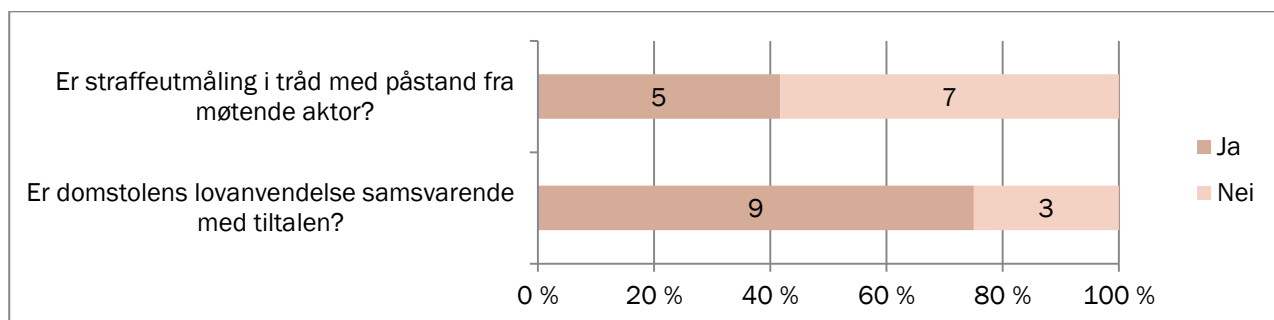
5 av 37 aktuelle saker var ikke tilstrekkelig etterforsket med tanke på straffeutmåling. Dette gjaldt hovedsakelig forhold knyttet til mistenkte/siktedes personlige forhold, men også foranledning og de øvrige omstendigheter knyttet til handlingen så som nødverge, provokasjon mv. Ved nærmere gjennomgang av materialet viser det seg at det i 4 saker hvor det var tatt ut tiltale, har vi i 3 av sakene vurdert saken som ikke tilstrekkelig etterforsket med tanke på straffeutmåling. Det var utferdiget tiltale i 20 saker, hvorav 3 saker dermed ikke var tilstrekkelig etterforsket med tanke på straffeutmåling. Det utgjør 15 prosent av tiltalene og er et for høyt antall.

Alle saker som var oversendt retten, var oversendt innen rimelig tid etter at tiltale var tatt ut. Stort sett var de oversendt samme dag som tiltalen var utferdiget. Det viser at påtalejuristene ikke lar denne typer saker ligge etter at de er registrert som avgjort.

Åtte saker var oversendt statsadvokaten til avgjørelse. Halvparten av disse sakene inneholdt ikke de nødvendige opplysningene for statsadvokatens behandling av saken. Dette er

samsvarende med det generelle inntrykket vi har av oversendelser til statsadvokaten av at oversendelsen ikke gir statsadvokaten den nødvendige informasjon.

Av de 20 sakene som det var utstedt tiltale i og oversendt retten var det 8 saker hvor bevisoppgaven ikke inneholdt alle relevante bevis eller opplysninger. Hovedsakelig knytter dette seg til manglende opplysninger om hva vitnene skal forklare seg om. Men det var et par saker hvor det ikke var oppført alle relevante vitner. I de sakene var heller ikke alle relevante vitner avhørt i anledning etterforskningen.

I 12 saker var det dom i saken. I 7 av sakene var ikke aktors påstand om straffutmåling fulgt av retten. Det er 58 prosent av sakene og må sies å være et høyt tall, selv det noen ganger var tale om mindre avvik. Det var ingen saker med markant avvik hva gjelder straffutmålingen foruten de sakene som endte med frifinnelse, og de tre sakene hvor retten også valgte å nedsubsumere forholdet til kroppskrenkelse. Det som er verdt å bemerke er at i de sakene hvor retten ikke fulgte påtalemyndighetens subsumsjon i tiltalen var det benyttet telefonavhør av sentrale vitner, og i 2 av sakene var ikke alle relevante vitner avhørt i anledning etterforskningen. Det skal også bemerkes at det i de syv sakene hvor straffepåstand ikke var fulgt av retten, så var det benyttet telefonavhør av sentrale vitner i seks av disse sakene.

Antall saker med dom er lite og en skal derfor være forsiktig med å trekke helt bombastiske konklusjoner. Antall saker hvor påstand ikke er fulgt av retten er allikevel så høyt prosentvis at det bør allikevel kunne vektlegges. Det skal også påpekes at straffutmåling ikke er en enkel øvelse, særlig gjelder det voldssaker. Vi hadde allikevel forventet et mindre avvik enn det som ble påvist.

Grunnlaget i tiltalen var i det alt vesentlige tilstrekkelig utformet og de nødvendige aksessoriene var også tatt med.

6 anbefalinger

Etterforsningsledelse

Distriktet bes om å ha et økt fokus på etterforsningsledelse, særlig knyttet til påtalejuristenes involvering i etterforskningen. Det bør vurderes bedre rutiner knyttet til notoritet for så vidt gjelder de beslutninger og vurderinger som tas underveis i etterforskningen.

Når det gjelder etterforsningsplaner bør distriktet nærmere vurdere behovet for bruk av mer gjennomtenkte og konkrete etterforsningsplaner også i mindre alvorlige saker. Politidistriktet må ha et fortsatt fokus på bruk av etterforsningsplaner og en strukturert og målrettet etterforskning for å oppnå høy kvalitet og effektivitet i strafferettspleien.

Distriktet bør sørge for bedre rutiner og ordninger for notoritet av den etterforsningsledelse som operasjonssentralen og FSI utøver i initialfasen. Det er per nå uklart om og i hvilken grad etterforsningsledelse blir utøvd i initialfasen eller om patruljen blir overlatt til seg selv.

Avhør

Distriktet bør innskjerpe bruken av telefonavhør og om nødvendig lage klarere og bedre rutiner for bruk av telefonavhør i etterforskningen.

28 prosent av sakene hadde minst ett avhør som ikke var lagret i mediebanken i henhold til retningslinjene. Dette er et for høyt tall og distriktet bes innskjerpe rutinene vedrørende lagring av opptak av avhør.

Det bør innføres bedre rutiner for oppfølging av fornærmede i voldssaker samt at det i større grad spørres om etterforskingsskritt som fornærmede og mistenkte ønskes utført. Både fornærmede og mistenkte bør forholdes bevis i saken før den sendes til påtaleansvarlig jurist for saksavgjørelse.

Politidistriktet bør også se på rutiner for bruk av tidshenvisninger i avhør og bør også implementere gode rutiner for bruk av bokmerker i mediebanken.

Sikring av bevis

Politidistriktet bør øke fokuset på sikring av telefoner og sosial medier. Det bør også i større grad sørges for at det blir utført rusmiddelundersøkelse av mistenkte/siktede, særlig i de sakene som gjelder utelivsvold. Politidistriktet bes sørge for bedre rutiner knytte til sikring av nødsamtaler til politiet og andre nødetater. Slike opptak inneholder ofte viktig informasjon for sakens opplysning og bør som hovedregel sikres i voldssaker.

Straffeutmåling

Straffeutmåling er en krevende øvelse, særlig gjelder det voldssaker. På bakgrunn av tallene i denne undersøkelsen bør politidistriktet nærmere vurder om det skal utarbeides konkrete veiledere/opplæring knyttet til straffeutmåling generelt og i voldssaker spesielt.

Rogaland statsadvokatembeter, 30. april 2020

Oddbjørn Søreide
Statsadvokat

Folke Åmlid
Statsadvokat